చీకటి నాడీ—వెలుగు నెత్తురూ

రామిరెడ్డి సాయంత్రం తన పొలాలవైపు బయలుదేరాడు. మధ్యలో యెవడి పొలమూ అడ్డూ ఆపూలేని, తన తొంభైయెకరాల మాగాణిని అటూ యిటూ కలయచూస్తూ వరిమళ్ళ మధ్యగా వెళుతున్నాడు.

సారవంతమైన మట్టీ, నీళ్ళూ, యూరియా కలిసిన వాసనను మోస్తున్న సాయంత్రం గాలి. ఆ గాలిలో పచ్చని కొత్త పట్టుచీకలు ఆరేసినట్టు కయ్యల్లో వరిపైరు.

గాలి వాసన ఎట్లున్నా, పైరుగాలి శబ్దం మాత్రం రామిరెడ్డికి కొత్తనోట్ల కట్టల్లోని నోట్ల రెపరెపల్లాగ వుంది. వరిపైరు కాపురానికి వచ్చిననాటి తన భార్యలాగా మోహనంగా కన్పించింది. నిండుగా యే వెలితీ లేకుండా సాగిపోతున్న తన కాపురంలా తోచింది.

మడవ కడుతున్న పుల్లన్న దగ్గరకు వచ్చి రామిరెడ్డి నిల్చున్నాడు. యాభైయేళ్ళనుంచి అలవాటయిన చేతులతో పుల్లన్న యాంత్రికంగా మడవ కడుతున్నాడు. పుల్లన్న పని హుషారునూ, సేవాధర్మాన్నీ రామిరెడ్డి మెచ్చుకోకుండా వుండలేకపోయాడు :

"అందరూ నీలాగా వొళ్లొంచి న్యాయంగా పనిచేసేవాళ్ళయితే బాగుండురా! యీ రోజుల్లో నీతిగా కట్టుబడి పనిచేసేవాళ్ళు తక్కువై పోతున్నారు."

పుల్లన్న తన పనిలో మునిగి బదులుపలకలేదు.

"సరేగానీ, ఆకుతోట దగ్గర యెవరున్నారు?" రామిరెడ్డి అడిగాడు.

"తలారి వెంకయ్య కొడుకు తిరుపతయ్య వుంటాడనుకొంటా సామీ!"

"వాడు పరవాలేదురా. పదో తరగతి దాకా చదువుకున్నా, వాళ్ళనాయన మాదిరే మంచి విశ్వాసం వానికి."

రామిరెడ్డి తన యింట్లో, పొలంలో పనిచేసే విశ్వాస జీవులందరినీ తలచుకొంటూ ఆకుతొటవైపు నడిచాడు.

తన కింద పనిచేసే వాళ్ళెవరూ తనముందు నోరెత్తరు. నమ్మకంగా పనిచేస్తారు. తను యెంత చెపితే అంత, కూలి విషయంలో కూడా అంతే. అంతెందుకూ, యాభై యేళ్ళనుంచీ పుల్లిగాడు మడవకట్టుకూలీగా తనదగ్గర పడివున్నాడు. తన పెత్తనానికి వచ్చినప్పటినుంచీ వాడికి తిండీతిప్పలుపోను మొదటి పంటకు పుట్టెడు, రెండో పంటకు యిరవై అయిదుశేర్ల వడ్లు యిస్తున్నాడు. పుల్లిగాడు 'లెక్కచూసి నాకు రావల్సిందేదో యియ్యండి' అని వొక్కమాటు అనలేదు. వాడికి అవసరమైనపుడు బేడా పరకా తనిస్తున్నాడు. వాడు పని చేస్తున్నాడు. పుల్లిగాడు కాదు, అందరూ అంతే.

రామిరెడ్డి ఆకుతోటను ఆనుకున్న సత్రం – తండ్రి సమాధి మిద్దె – దగ్గరకు వచ్చాడు. పైకి చూస్తూ అనుకున్నాడు :

'ఇంకా గంటన్నర పొద్దుదాకా వున్నట్లుంది – నాయన సమాధి మీద దీపం ముట్టించడానికి చమురుందో లేదో జ్ఞాపకం లేదు. లేకుంటే తిరుపతి గాణ్ణి పంపించవచ్చు...'

తండ్రి స్మృతులతో రామిరెడ్డి సత్రంలోకి వెళ్ళబోతున్నాడు. సమాధి వున్నచోటు నుంచీ గాజుల చప్పుడూ, ఆడా మగా నవ్వులూ విన్పించాయి.

ఆ క్షణాల్లో తన విశ్వాసాలూ, నీతీ, ధర్మదృష్టి ఒక్కసారి నేలమట్టమయినట్లు రామిరెడ్డికి అన్పించింది. తన కళ్ళ యెదుటే తన జీవిత కాలంలో యెన్నడూ జరగని ఘోరం, తన తండ్రి సమాధి దగ్గర జరిగి పోతోందని అనిపించింది. రక్తపుపోటు హెచ్చింది.

మనసు లోంచి కేక బయటకు వచ్చేలోగా, తిరుపతయ్యా, వెంట మరెవరో పిల్లా బయటకు వచ్చారు. ఆ పిల్ల జుట్టు ముడి వేసుకుంటోంది. చీరె మడతలు సరిచేసుకుంటోంది.

బయట రామిరెడ్డిని చూస్తూనే తిరుపతయ్య గుండెకాయ గొంతులోకి వచ్చింది. అంతే! అక్కడ వొక్క క్షణం నిలవలేదు. పొలాల్లో అడ్డంపడి పరుగు అంకించుకున్నాడు.

"థూ! పిరికి నా కొడుకు..."

విన్పించీ విన్పించనట్టు అన్న ఆ పిల్లను రామిరెడ్డి చూశాడు. ఆ పిల్ల యెర్రగా, సన్నగా, పొడుగ్గా వుంది. మాసిన బూడిదరంగు చీరలో నిప్పులా వుంది. రామిరెడ్డి కళ్ళల్లోకి చూసింది. రామిరెడ్డి కళ్ళు దించుకున్నాడు. ఏమీ జరగనట్లే నెమ్మదిగా వెళ్ళిపోతోంది.

రామిరెడ్డిలో అసహ్యం, కట్టలు తెంచుకోబోతున్న కోపం, దాక్షికం!

"ఆగు."

ఎర్రపిల్ల ఆగింది. వెనక్కి తిరిగి 'యేం'? అన్నట్లు రామిరెడ్డిని చూసింది. రామిరెడ్డికి ఆడవాళ్ళను కొట్టే అలవాటే వుంటే ఆ యెర్రపిల్ల అక్కడ చచ్చి వుండేది. పురుగును చూసినట్లు చూస్తూ—

"యెవరు నువ్వు?" అన్నాడు.

"మల్లమ్మ కూతుర్ని, సుబ్బుల్ని."

"యే మల్లమ్మ?" అని రామిరెడ్డి అడగబోయేంతలో యెవరో అటువైపు వెళుతూ కన్పించారు. రామిరెడ్డి సుబ్బులుతో మాట్లాడటానికి జంకాడు. సుబ్బులు సాగిపోయింది.

సత్రం అరుగుమీద కూచుని జరిగినదానికి రామిరెడ్డి తల్లడిల్లిపోయాడు. మంచివాడనుకున్న తిరుపతయ్యగాడు బరితెగించి, అదీ సత్రంలో...

రామిరెడ్డి ఆలోచించలేకపోయాడు. అదే యిరవై యేళ్ళ కిందట అయి నట్లయితే వాడి వెంటబడి తరిమి తరిమి పట్టుకొని కాళ్ళు విరగగొట్టి ఉండేవాడు.

'యిప్పటి రోజులంత మంచివి కావు. యిప్పుడు పంచాయితీ పెట్టించి తప్పు వెయ్యాలి నా కొడుక్కు. జీతం బత్తెం లేకుండా తనింట్లో రెండేండ్ల చాకిరీ చెయ్యించుకోవాల. నీతిలేని లంజకొడుకు' అనుకున్నాడు.

ఈ చిల్లర జనం వల్ల తనకు తిట్లు అలవాటవుతున్నాయి. నోటిని అదుపులో పెట్టుకోవాల. మనసు దాదాపు తన అదుపులో వుంది. నోరు, మనసు మనిషి శత్రువులు అని 'బాబా' అంటాడు.

రామిరెడ్డి తన కోటలాంటి తన యిల్లు చేరుకున్నాడు.

ఆ రాత్రి వెంకయ్యను పిలిచి చుట్టుపట్ల యెవరూ ఉండవద్దని శాసించాడు. తలారి వెంకయ్య గుండె భయంతో పీచుపీచు మంటోంది. మనిషిని వొంటరిగా పిలిచాడంటే యేదో కొంప మునిగిందన్న మాటే! సాయంత్రం కొడుకు తిరుపతయ్య అన్న మాటలు వెంకయ్యకు జ్ఞాపకం వచ్చాయి.

'నాయనా! నేను పేటకు బోతున్నా... యిప్పట్లో వస్తానో రానో! పెద్దరెడ్డి నన్నిప్పుడు చూస్తే యేం చేస్తాడో యేమో!' అని వెళ్ళిపోయాడు.

వాడు చేసిన తప్పేమిటో తనకు చెప్పలేదు.

వెంకయ్య భయం భయంగా రామిరెడ్డి ముందు నిల్చున్నాడు. రామిరెడ్డి గ్రామ మునసబు ధర్మపీఠం దగ్గర బాచికంపట్టు వేసుకొని నెమ్మదిగా చెప్పాడు:

"వొరే వెంకడూ! యిన్నేండ్ల నుంచీ నువ్వున్నావు, నేను వూరికి రెడ్డిని నువ్వు తలారోడివి. నా సంగతి నీకు తెలుసు. పెండ్లి కాకముందు నేనెన్నడన్నా వొక్క ఆడదాని జోలికి పోయినానా? యింత ఆస్తి వుంది. యీ ఆస్తి నాలుగు తరాలు తిన్నా తరగదు. నేను మనసు పడితే యెవరూ దొరకరా? కానీ అది నీతి కాదు. మా రెడ్డోరి కుటుంబం నీతి కాదు. మా నాయన శ్రీరామచంద్రుని మాదిరి వొకే మాట, వొకే ఆడది. నేనూ అంతే. పెండ్లి అయినాక కూడా రెడ్డెమ్మను తప్ప పరాయి ఆడదాని మొగం చూసినానా? యిప్పుడంటే రోజులు మారిపోయి గానీ, మొన్న మొన్నటిదాకా వరినాట్లప్పుడు, కోతలప్పుడు, ఆకుకోతలప్పుడు, నా యెదురుగ్గా ఆడా మొగా యికయికలూ పకపకలూ యెప్పుడన్నా చూసినావా? మనూళ్ళో పాతకాలం పెద్దోళ్ళు చెప్పినట్లు నేను యీ కాలంలో తప్పపుట్టినోన్నే. నాకు తాగుడంటే రోత. యింతవరకు యీ వూళ్ళో తాగి, నా ముందు వచ్చి నిలబడినవాణ్ణి చూసినావా? అంత పెద్ద వుద్యోగాల్లో వున్నారు నా కొడుకులు. పెద్దోడు మెడికల్ కాలేజీలో ప్రొఫెసరు. రెండోవాడు డి.యి.వో. మూడోవాడు దేవస్థానం ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసరు. నాలుగోవాడు డాక్టరు... అందరికీ పెండ్లిండ్లు అయినాయి. పిల్లా జెల్లా వున్నారు. యేనాడన్నా నా యెదురుగ్గా సిగరెట్లు తాగినారా? పోనీ, వాళ్లెప్పుడన్నా కాలేజీ రోజుల్లో యింటికి వచ్చినప్పుడు కూడా చిల్లర మల్లర పనులు చేసినారా?... యీ పొద్దు నీ కొడుకు నా కళ్ళముందరే అదీ సత్రంలో... మా నాయన సమాధి వున్న సత్రంలో వొక పిల్లతో... వాడి పాపాన వాడు పోతాడు. కానీ, యీ తప్పుకు నేనూరుకోను... పెద్ద పంచాయితీని నిన్ను చూసి పెట్టటం లేదు... వాడికి రెండేండ్లు జీతం లేకుండా తప్పు వేస్తున్నా... యేమంటావు? నలుగుర్లో పంచాయితీ పెట్టమంటావా?"

రెడ్డి చెప్పిన వాక్యం విని తలారి వెంకయ్య వేడుస్తున్న ధోరణిలో విన్నవించాడు:

"ఆ తప్పుడు నాకొడుకు సేసింది అదా? యేమో అనుకున్నా. బయపడి వూరిడిసి పోయినాడు."

వెంకడు మాట విని రామిరెడ్డి గర్వించాడు. తిరుపతయ్య తప్పు తప్పించుకున్నందుకు చింతించాడు:

"సరే, అయిందేదో అయింది. వాడెక్కడున్నా పిలిపించు. తప్పు మాత్రం తప్పదు. ఆ పోరంబోకుది యెవరు ? మల్లమ్మ కూతురంట ! యే మల్లమ్మ ?"

"పేట మల్లమ్మ, మాదిగిండ్లలో వుండే, మనకూ కూలికి వస్తుంది – అది."

"ఆ కంపు నోరుదా ? యెంత తోస్తే అంత మాట్లాడేది ! దాంతో యేమిలే. మగనాకొడుకు నీతిమంతుడైతే ఆడదేం చేస్తుంది ? నువ్వు యింటికి పో."

తలారి వెంకడు "యిప్పటికి బతికినాంరా సోమీ," అనుకుంటూ బయటికి నడిచాడు.

రామిరెడ్డి మనసులో పేట మల్లమ్మ మెదిలింది–

వొకమారు తన తమ్ముడి పొలాల దగ్గర తమ్ముడితో యేదో మాట్లాడుతున్నాడు. కూలోళ్ళంతా వరినాట్లకు వంగినారు. పేట మల్లమ్మ ఆలస్యంగా వచ్చింది. తమ్ముడు తన మామూలు ధోరణిలో 'నీయమ్మ...' అంటూ తిట్టాడు. తనకా తిట్లు రావు. ఆ తిట్లు వినటం యిష్టంలేక తను తిరిగి వస్తున్నాడు. వెనక ఆ పేట మల్లమ్మ మాట విన్పించింది – 'మా అమ్మెందుకూ నేనున్నే' అని... ఛీఛీ... అట్లాంటి నీతి జాతీ లేని దాని కూతురు... యెర్రమూతీ అదీ... దాని జోలికి పోవటం పనికిమాలినపని. కానీ సమయం దొరికినప్పుడు యిరికించుకోవాలి. మరీ యిటీవల యీ మాదిగోళ్ళు పెట్రేగిపోతున్నారు – పుల్లిగాడులాంటి వాళ్ళు వొకరో యిద్దరో తప్ప...

రామిరెడ్డి సుబ్బుల్ని ఆరోజు క్షమించటానికి ప్రయత్నించాడు.

రెండు నెలలు మించి రోజులు గడిచిపోయాయి. తిరుపతయ్య యెక్కడికి వెళ్ళాడో జాడ తెలియలేదు. తలారి వెంకని దగ్గర ఆ తప్పు యే విధంగా వసూలు చేయాలో అర్థంకాక, వెంకయ్య తన దగ్గర తీసుకున్న బాకీ బాపతు వడ్డీని రామిరెడ్డి పెంచాడు. వెంకయ్య కిమ్మనలేదు.

ఆ రోజు వెన్నెల రాత్రి. వెన్నెల్లో రెడ్డేరి రామిరెడ్డి యిల్లు సముద్రమధ్యంలో రతనాల దీవిలాగా వుంది. వరండాలో జగిలిమీద రామిరెడ్డి వుల్లాసంగా కూచొని మనసులో వడ్డీవాసీ, లెక్కాపత్రం, వూసువాసా, పిల్లాజెల్లా, కలగాపులంగా రంగురంగుల బొమ్మల్లో వూహాచిత్రాలు గీస్తున్నాడు. రెడ్డికి కాసింత దూరంగా నేలమీద పుల్లన్న గొంతుకూచొని రెడ్డి పలకరింపుకోసం అరగంటనుంచీ ఆరాటంతో యెదురు చూస్తున్నాడు.

రామిరెడ్డి బొమ్మల లోకంనుంచీ బయటపడి పుల్లన్నను చూశాడు:

"యేరా ? అన్నాలూ అవీ అయినాయా ?"

"అయినాయి సోమి..."

"మరింకేం ?"

"వొక అయిదునూర్లు లెక్క కావాల సామీ!" యేదో తప్పిదం చేస్తున్న వాడిలా పుల్లన్న పస్తాయిస్తూ అడిగాడు.

"యెందుకూ?" అంటూ రామిరెడ్డి బోధ మొదలు పెట్టాడు:

"వొరేయి యెప్పుడూ డబ్బు డబ్బేనా ? మీకు యెద్దులకు పుటికమేత అందించినట్లు రూపాయలు అందివ్వాలంటార్రా. యెప్పుడూ డబ్బాకలే. అయినా యిప్పుడేమొచ్చింది ?"

"పిల్లకూ, పిల్లోనికీ పెండ్లి సామీ !"

"సమ్మందాలు కుదిరినాయా ?"

"పిల్లను మన పక్కూరి నర్సిమ్ములు గాని కొడుక్కు యిస్తున్నాం సోమీ. పిల్లోనికి మల్లమ్మ కూతురు యెర్రసుబ్బుల్ని నిచ్చితం సేసుకున్నాం."

మల్లమ్మ కూతురు యెర్రసుబ్బులంటూనే రామిరెడ్డి కళ్ళల్లో ఆకుతోట సత్రం దృశ్యం మెదిలింది. కాస్త కటువుగానే అన్నాడు :

"మంచీ చెడ్డా తెలిసేనా ?"

పుల్లన్న సూటిగా సమాధానం చెప్పకుండా అన్నాడు:

"మా యిండ్లల్లో యేవో జరుగుతుంటాయిలే సోమీ. పిల్లోడు మనసుపడి మొండికి కూచున్నాడు."

పుల్లన్న సమాధానం విని రామిరెడ్డి – 'చిల్లర జనం. యెట్లాన్నా చావనీ. తనకు అక్కరకొస్తే చాలు' అనుకున్నాడు.

"సోమీ !"

"యేరా ?"

"అదే సోమీ...లెక్క వొక అయిదునూర్లు..."

"నా దగ్గర నీ బాపతు లెఖ్ఖేమీ లేదు కదరా. నువ్వే యింకా వెయ్యిపైన యివ్వాల్సి వుంటుంది. యేదో నన్ను నమ్ముకొని వున్నందుకు దాని సంగతి యెత్తడంలేదు. యింకెక్కడ నుంచీ తెచ్చేదీ? వూర్లో చిన్న చిన్న రైతులంతా నన్నే చంపుతారు, డబ్బు డబ్బూ అని. మీదే సుఖంరా. మిమ్మల్ని అడిగే వాడుండడు."

ఆ మాటలు వింటూంటే పుల్లన్నకు కడుపుమీద కుమ్మినట్లయింది. కాబోయే కోడలు లెక్కలన్నీ కట్టి రెడ్డి తనకే వెయ్యిదాకా బాకీ వున్నట్లు సెప్పిందే అనుకున్నాడు. పుల్లన్న లెక్కల పరిజ్ఞానానికి జమలూ, తీసుకోవడాలూ, నిలువ మొత్తాలూ తేలలేదు. 'ఆ లెక్కలేవో సెప్పండి సోమీ' అని నోటిదాకా వచ్చింది. కాని అడగలేకపోయాడు. నీరసంగా పుల్లన్న ప్రాధేయపడ్డాడు:

"లెక్కలెప్పుడన్నా అడిగినానా సోమీ నిన్ను? నీ కాళ్ళకింద బతుకుతునోళ్ళం. నువ్వు లేదంటే పిల్ల పెండ్లి తప్పిపోతుంది. మా పెద్దరెడ్డి సలవ వల్ల పెండ్లిండ్లు జరిగిపోతాయి అని నలుగురికీ సెప్పుకున్నా సోమీ."

"నా సలవ సరేరా. మా తమ్ముణింట్లో నీ కొడుకు పనిచేస్తున్నాడు కాదా? మావాడి దగ్గరా యిదే కూతలు కూసి యెంత గుంజినాడు?"

"సిన్నరెడ్డి మున్నూరిస్తా నన్నాడంట సోమీ..."

"అందరి దగ్గర ముందే అడ్వాన్సులు గుంజేది. పైనుండే వాళ్ళెవరో వెట్టిచాకిరీ చేయించుకుంటున్నారనీ కూసేది!"

రెడ్డి కోపం యెవరిమీదో పుల్లన్నకు అర్థం కాలేదు.

"మా బతుకులిట్లా మీ కాళ్ళ దగ్గర గడిసిపోవాల్సిందేసోమీ" అన్నాడు.

"నీ లెఖ్ఖలో రాసుకుంటాలే. రేపు పొద్దున వచ్చి తీసుకపో."

పుల్లన్న లేచి యింటి ముఖం పట్టాడు. వెళుతూ వెళుతూ అనుకున్నాడు:

-ఛ. అనుకున్నదొకటి. జరిగిందొకటి. మూడేండ్లుగా తన మడవ కట్టు కూలీ బాపతు లెక్కలు తేలలేదు. తను అడగలేక పోయినాడు. యెదవ జనమ...

వెళ్ళిపోతున్న పుల్లన్నను చూసి రామిరెడ్డి అనుకున్నాడు:

—తమ్ముడు డబ్బివ్వకుండా వుంటే మెల్లిగా పుల్లిగాని కొడుకును తన పనిలోకి లాక్కొంటే సరిపోయేది. మంచి నమ్మకమున్న ముండా కొడుకులు... వీడు మూడు నాలుగేండ్ల కంటే యేం బతుకుతాడు? వీడున్నప్పుడే వాణ్ణి లాక్కొని వుంటే సరిపోయేది...పడి వుంటారు...

అంతలోనే వాడు లెక్క లడిగి చెప్పమంటే అన్న ఆలోచన, రామిరెడ్డికి కలిగింది. యేం లెక్కలున్నాయి, అంతా నోటిలెక్కలే కదా అని నవ్వుకున్నాడు.

పుల్లన్న యింటికి వెళుతూనే "ఏమైంది?" అని అడిగేడు పుల్లన్న కొడుకు. పుల్లన్న "దరమరాజు. యిస్తానన్నాడు" అని మొదలుపెట్టి జరిగిన విషయం వివరంగా చెప్పాడు.

"సరేలే" అన్నా పుల్లన్న కొడుకు. పక్కన్నే పుల్లన్న చెల్లెలుకు పేలు చూస్తున్న సుబ్బులు "థూ" అంది.

అబ్బా కొడుకులు సుబ్బులు వైపు చూశారు.

"మీ రాత బాగుండి మూడేండ్ల లెక్కల్లోనే వున్నారు. అయితే బాకీ యెంత తేల్చినాడు? యిప్పుడిచ్చే డబ్బుతో యెంత బాకీ నిలుస్తాది?"

"నే నడగలేదు."

సుబ్బులు మళ్ళీ "థూ" అంది. అబ్బాకొడుకుల కిద్దరికీ సుబ్బులు "థూ" చెడ్డ అవమానంగా కన్పించింది.

పుల్లన్న కొడుకు-సుబ్బులు కాబోయే మొగుడు-విసురుగా అన్నాడు:

"పేలు చూస్తూ నేనూ 'ఘూ' అంటాను. రెడ్డేరి ముందు మాట్లాడితే తెలుస్తుంది."

యెర్ర సుబ్బులు ఫక్కున నవ్వింది. మరదలి తలలో పేనుతీసి గోళ్ళతో చంపుతూ:

"అడిగితే యేం, తల దీస్తారా?" అని సాగదీసింది.

"రైతులంతా ఆయన తట్టే తెలుసా ?" అన్నాడు సుబ్బులు కాబోయే మొగుడు.

"మరి మనమంతా యెవరంతట్టు?" సుబ్బులు ప్రశ్నించింది.

"అయితే రేపు పొద్దున నే నడుగుతాను. లెక్కలు సరిగా సూసి యియ్యాల్సిదేందో తేల్చమని, అటు తరువాత పైలెక్క వుంటే రాసుకోమని."

కాబోయే మొగుని ధైర్యాన్ని సుబ్బులు కళ్ళతో మెచ్చుకుంది.

కాబోయే మామనూ, మొగుణ్ణీ సుబ్బులు చెణికింది.

"ఇంతవరకూ గుర్తు కాయితా లేమీ మీ దగ్గర లేవు. అన్నీ నోటిలెక్కలే. వూళ్ళో వాళ్ళు రెడ్డేరి మాటలు వింటారా ? మన యేడుపు గుంటి మాటలు వింటారా ?"

"అయితే మరేంసెయ్యాల? నువ్వే సెప్పు, పేటలో వుండి వచ్చిందానివి."

"ముందు మూడేండ్ల నుంచి మనకు రావాల్సిన గింజలను లెక్కగట్టుకోమని అడగండి. ఆ లెక్కలో మనం యెప్పు డెప్పు డెంత తీసుకున్నామో సెప్పి మరీ తీసేయమనండి. యీలోగా యింక కుదరని రేపో మాపో కొత్త లప్పుడు కూలీ పెంచమని ఆడోళ్ళంతా అడగాలనుకున్నాం. మీలాంటోళ్ళందరికీ మీరు సెప్పండి. ఊళ్ళో అన్నిటికీ అడ్డ ముండేది యీయనే. దరమాత్ముడు ! యీయన వొప్పుకుంటే వూళ్ళో రైతులంతా వొప్పుకుంటారు. కానీ యీయన సులభంగా వొప్పుకోడంట, వొప్పుకోనని సెప్పడంట. మెత్తగానే కాలికేస్తే మెడకు, మెడకేస్తే కాలికీ బందాలు యేస్తాడంట ! మొన్న నాగమ్మ సెప్పింది. యెప్పుడన్నా వొక పావలా కూలీ పెంచమంటే అంటాడంటనే: 'వొరేయ్ మీ రడిగేది న్యాయమే. నేనో, వూళ్ళో వుండే పెద్ద ఆసాములో, వొక పావలా పట్టు రూపాయి పెంచినా యిబ్బంది లేదనుకో ! కానీ వూళ్ళో యిన్ని రయితు లిండ్లు వున్నాయి. వాళ్ళందరికీ కూలి పెంచే స్తోమత వుందని చెప్పమను - అట్లాగే. అయినా మీకిప్పుడేమైంది? మీ పెళ్ళిళ్ళకో, పెటాకులకో, సావులకో పాతికో పరకో ఆదుకుంటూనే వున్నాం. పోనీ మీరడిగినట్లే పెంచుతాం. కూలీ తప్ప వొక్క బొట్టుపైన అడక్కండి.' సామి సంగతి పూజారి కెరిక అని మన సంగతి బాగా తెల్సొడ్డికి... ముందు రేపు మీ అబ్బా కొడుకుల సంగతి తేలనీ."

సుబ్బులు లేచిపోయింది. వెన్నెల్లో, య్రెరకోకతో నడచిపోతున్న సుబ్బుల్ని చూస్తూ "యిన్నాళ్ళ నుంచీ సెపుతూనే వుంది" అన్నాడు కాబోయే మొగుడు.

"సానా తెలివిగల పిల్ల. యెంతయినా టౌనులో వుండి వచ్చింది," అని మెచ్చుకున్నాడు కాబోయే మామ.

ఆ రాత్రంతా కలల్లో కూడా పుల్లన్న, పుల్లన్న కొడుకూ ధైర్యాన్ని కూడగట్టుకోడానికి ప్రయత్నించారు.

వుదయాన్నే యిద్దరూ రామిరెడ్డి ఇంటికి వెళ్ళారు. కొడుకు తండ్రివైపు చూశాడు. తండ్రి కొడుకు వైపు చూశాడు.

రామిరెడ్డి యిచ్చిన డబ్బు అందుకున్నాక, కొడుకు నేలచూపులతో అడిగాడు :

"లెక్కంతా గుర్తుయేసి యియ్యండి.సోమీ...! మూడేండ్లదీ, యిప్పటిదీ."

రామిరెడ్డి క్షణం నిశ్చేష్టుడయ్యాడు. తర్వాత తీక్షణంగా అన్నాడు :

"అయితే యిన్నాళ్ళకు లెక్కలు గుర్తుయేసి యిమ్మంటున్నారన్న మాట. యే నా కొడుకు నేర్పినాడురా మీకు. అయినా నా దగ్గర పని చేసేది నువ్వా మీ నాయనా?"

"నేనే సోమీ, మా కెవరు నేర్పుతారు సోమీ?" అని గొణిగాడు పుల్లన్న.

"యెందుకైనా గుర్తుండేది మంచిది గాదా సోమీ" అన్నాడు పుల్లన్న కొడుకు ఓబులేశు.

"మంచిదేరా. అయితే ఇప్పుడే లెక్కలు గుర్తు రాయిస్తా గానీ వూరందరికీ చూపించుకోని రండి...ముందా డబ్బు యివ్వు."

పుల్లన్న తటాలున చేతిలో డబ్బు రామిరెడ్డికి యిచ్చాడు.

యిప్పుడే అన్న మాటకు గంట గడిచింది. ఒక పొడుగాటి కాగితం రాసి రామిరెడ్డి వాళ్ళ చేతుల్లో వుంచుతూ అన్నాడు :

"పద్దెదు నూర్లు బాకీ తేలింది. అది అక్కడ పెట్టి, పని మానుకోమను మీ నాయన్ని. మా తమ్ముని కియ్యాల్సింది యిచ్చి నువ్వూ అక్కడ మానుకో. యింకేదన్నా అతి కూతలు కూస్తే యెముక లిరుగుతాయి..."

కోపంతో రామిరెడ్డి యింటోకి వెళ్ళిపోయాడు.

అబ్బా కొడుకులకు యేంచేయాలో తోచలేదు. పుల్లన్న గొణిగాడు :

"ఆడోళ్ళ మాటలు యింటే యిట్లాగే వుంటుంది."

ఓబులేశు తండ్రివైపు కొరకొర చూస్తూ అన్నాడు:

"సిన్నప్పటినుంచీ నీ మాటే యింటున్నాం, రూపాయలు తలకు పోసుకున్నామా? యీ కాగితమేందో సుబ్బుల్నే సూడమందాం."

సుబ్బులు కొచ్చిన చదువుకు రామిరెడ్డి బ్రహ్మరాత అంత సులభంగా అర్థం కాలేదు. నెమ్మదిగా చదివింది. తీసుకున్న మొత్తాలు యెప్పుడు తీసుకు న్నారో అర్థం కాలేదు. యెందుకు తీసుకున్నారో వివరం లేదు.

సుబ్బులు నిర్వికారంగా పుల్లన్నతో అంది :

"మామా! యింతకంటే సెడిపొయ్యేది లేదు. పని మానుకో ముందు, సెపుతా. యీ కాయితం టౌన్లో మనోళ్ళకు సూపించి తెస్తా. ఆ తర్వాత జరిగే సంగతి జరుగుతుంది."

రామిరెడ్డి యింట్లో పుల్లన్న పని మానుకోవడం వూరంతా తెలిసిపోయింది. పుల్లన్న కూతురు పెళ్ళిని యెలాగో సుబ్బులే జరిపింది. సుబ్బులు ఓబులేశు పెళ్ళా మయింది. రామిరెడ్డి తమ్ముడు పుల్లన్న కొడుక్కు ఉద్వాసన చెప్పాడు. యీలోపే 'వరికోతలకు కూళ్ళు యెక్కిస్తే తప్ప కొడవళ్ళు పట్టం' అని కూలీలు బిగుసుకు కూర్చున్నారు.

ఆకాశంలో యెడతెరిపిలేని చినుకులు, క్రింద పండి విరిగి చేలో పడ్డ వరి పైరు... వర్షాలొస్తే? అని రైతులంతా ఆందోళన పడ్డారు. పెద్ద రైతులు రామి రెడ్డిని కలుసుకొని మాట్లాడారు.

రామిరెడ్డి, వూరి పెద్దలు కూలీ నాలీ జనాన్ని గ్రామ సావిడిదగ్గరకు పిలి పించారు.

యఱ్ఱ సుబ్బులు నాయకత్వమని, దానికి వెనుక యేదో తతంగముందని తెలిసిపోయింది.

రామిరెడ్డి గుండె కుతకుతలాడుతోంది. సుబ్బులును చూస్తూనే రామిరెడ్డి రక్తపు పోటు హెచ్చింది. బిగ్గరగా అరిచాడు :

"నువ్వు చెడింది చాలక వూరందరినీ చెడగొడుతున్నావు. శని లంజ ముండా... మొన్న తిరుపతయ్యగాణ్ణి తగులుకున్నావు. యిప్పుడు వోబులుగాణ్ణి తగులుకున్నావు. నీతి, జాతీ లేకుండా బతికేదానికి నీ కెందుకే యీ గొడవలన్నీ..."

రామిరెడ్డికి అంత కోపం రావటం యిటీవలి కాలంలో వూళ్ళో పెద్దలు చూడలేదు. ఆశ్చర్యంతో రామిరెడ్డి వైపు వాళ్ళు చూస్తున్నారు. కూలీ లంతా సుబ్బులు వైపు చూశారు. కొందరు బిక్కుబిక్కు మంటూ, కొందరు 'యేం కతో?' అనుకుంటూ, మరి కొందరు రామిరెడ్డి మీద కోపంతో వుడికిపోతూ.

యెఱ్ఱ సుబ్బులు కట్టె విరిచినట్లు అంది :

"నేను సెడినదాన్నే అనుకో. నన్ను చూసి రెడ్డమ్మను సెడిపోమను. వూర్లో రైతమ్మగార్లందరినీ సెడిపోమను. వీళ్ళందరినీ సెడిపోమను. నేను సెడిపోతే నాకే నష్టం యెవ్వరికీ యేమీకాదు. నువ్వు మరి సానా మంచోడివి. పరాయి ఆడదాన్ని

కన్నెత్తి సూడవు. సారాయి తాగవు. బీడీలు తాగవు. కానీ అందరినీ ముంచుతావు– మంచి మాటల్తో, దొంగ లెక్కల్తో. నిన్ను సూసి రైతులంతా నీ మాదిరి తయారయి నారు. మాకు పుట్టగతులు లేకుండా సేస్తున్నారు. మూడేండ్లు మా పుల్లన్న మామతో గొడ్డు సాకిరి సెయించుకున్నావు. పిల్లపెండ్లికి వుంటుంది లెమ్మని యిన్నాళ్ళూ నిన్నడగలేదు. వొక్క వొడగింజ యింటికివ్వకుండా, పావలా, రూపాయి సేతిలో పెట్టి పద్దైదు నూర్లు బాకీ తేల్చినావు... అదేమంటే అడిగేవాండ్లు లేరు. పదేండ్ల నుంచి కూలీ వొక్క పావలా అన్నా పెంచి యిచ్చినావా? మీ ఆదాయం యేమన్నా తగ్గిందా? పెంచకపోవడానికి?..."

రామిరెడ్డి చీకటి నాడుల్లో రక్తపుపోటు పెరుగుతోంది. చిన్నా పెద్దా రైతు అంతా తామూ రామిరెడ్లమే అని ఆ క్షణంలో అనుకుంటున్నారు. పెద్ద రైతుల రక్తంలో దట్టమైన చీకటి. చిన్న రైతుల రక్తంలో పలుచని చీకటి. కానీ అందరిలో రామిరెడ్డి! గ్రామసావిడిలో చీకటి ఆవాహన!

యెర్రసుబ్బులు వెంటవచ్చిన ఆడకూలీ నాలీ జనం, తోడువచ్చిన మగ జనమంతా ఇన్నాళ్ళూ చెప్పాలనుకున్న మాటల్నే సుబ్బులు చెపుతున్నందుకు సంతోష పడుతున్నారు. ఓబులేశు అన్నిటికీ సిద్ధంగా వున్నాడు. కానీ యేం జరుగుతుందో అని బెదురు. అంతలో వాళ్ళ నెత్తురులో యేదో వెలుగు... వెలుగు నెమ్మదిగా ఆక్రమించబోతోంది... కూలీ నాలీ అందరిలోనూ యెర్రసుబ్బులు! సావిడి ముందు చీకటి ఉచ్చాటన!

●

○ 1979 ప్రభవ సంక్రాంతి ప్రత్యేక సంచిక

కన్నడ అనువాద ముద్రణ: జూలై 1980, మల్లిగె.